

TÜRKİYE'DE SOSYOLOJİ

(İsimler - Eserler)

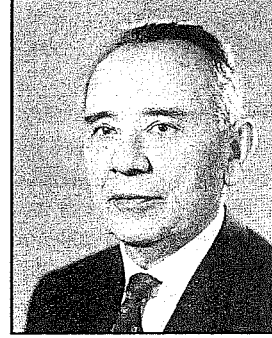
I

Derleyen: M. Çağatay ÖZDEMİR

ANKARA 2008

TAHİR ÇAĞATAY*
(1902 – 1984)

Dursun AYAN**

Genelde bilim ve düşünce tarihi, özelde sosyoloji tarihi yazımı, insanlığın çok uzun zamandan beri süre getirdiği bilme, bildiklerinden ilişkili, anlamlı bilgiler dizgesi oluşturması işinin somut ifadesidir. İster yorumcu ister betimleyici anlayışla ele alınsın bilim ve bilimlerin tarihi, sonuçta bu alanlarda emek vermiş insanların seçilmiş, farklılaşmış ve gelecek kuşaklara, insanlara aktarılmaya değer bulunmuş eserlerinin bir bütünüdür. Tarihi gerçeklerin ve biyografilerin de her düzlem ve boyutta tekrarlanması mümkün olmayan tek (unique) kültürel değerler olduğunu unutmamak gerekir. İnsanın, toplumların ve her boyutta sosyolojik birimlerin özgürlüğü tarih içinde yer aldığı gibi tarihi gerçekliğin varlık bulması da coğrafi düzlem, kültürel ortam ve sosyal hayat alanı içindedir.

Beşerî hayatı ve kendisini gündelik hayatı içinde sorgulayan ortalama insan ile beşerî bilimleri kendine konu edinen bilim adamları, bir yanda düşüncenin öznesi olurken diğer yanda düşüncelerinin nesnesi olmanın konforu ile çilesi arasındadır. Bilgi sınırlılıkları, düşünce tuzakları bu konfor-çile geriliminde olduğu gibi kendi öznelinden hareket ile kurtuluş alanları yaratabilecek yollar da buradadır. Prof. Dr. Tahir Çağatay için de bunları söylemek mümkündür. Toplumu kendine konu edinen bir meslek ve bilim alanı ortaya koyanların hayatlarını ele almak ise beşerî bilimlerde başlı başına ikinci, üçüncü dereceden sınırlılıklar içermektedir. Bilim, bazı durumlarda nesnellüğün hülyası içinde ayaklarını yere basmaya çalışmakta başarısız olsa da bazı durumlarda öznel, ideolojik tonlamalar ile nesnel bilgilerden kaçarken daha sağlam alanlara konabilmektedir. Prof. Çağatay, bilim ile ideolojisi arasında bir sarmalda yer alırken bilim tarafı, ide-

* Çalışma ilk haliyle "Prof. Dr. Tahir Çağatay (27.3.1902 - 27.7.1984)" adıyla Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenen *Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu*'na bildiri olarak sunuldu ve yayımlandı. Bkz. Dursun Ayan, "Prof. Dr. Tahir Çağatay (27.3.1902 - 27.7.1984)", *Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri (23-26 Mayıs 1996)*, Erciyes Üniversitesi Türk Araştırmaları Merkezi 1996, Kayseri, (s. 88-96). Çalışmanın ilk aşamasını öneren ve katkıda bulunan Prof. Dr. Cihat Özönder'e teşekkür ederim; öğrencisi olduğum kadar meslektaş olarak da gönül zenginliği gösteren Prof. Dr. Cihat Özönder'e bu yazıyı ithaf etmeyi borç biliyorum. Çalışma bu haliyle yeni ekler ve bazı yorumlarla genişletildi. Bu aşamada Sn. Ömer Özcan, Prof. Dr. Elfine Sibgatullina, Zekiye Eraslan, Songül Boybeyi, Prof. Dr. M. Çağatay Özdemir, Mehmet Sarıtaş, Dr. Türkan Erdoğan kaynak önerisi ve temininde katkıda bulundular. Katkıları onların, eksikleri benimdir.

** Dr., Sosyolog, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü uzmanı ve Türk Bilim Tarihi Kurumu Üyesi.